

ภูษิตาภรณ์พิลาส

เรื่อง : วิไลกษณ์ ศรีป่าซาง

ภาพ : อัครเดช เพ็ญเพ็ชร

เป็ เป็นชื่อของป่า ส่วนจะเป็น ปูเป็ คำเป็ หรือบัวเป็ ก็ลืมนามจริง รู้แต่ว่าป่าเป็นคนร่างเล็กผอมบาง เป็ น่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า เป็ช ซึ่งหมายถึงผอมบางร่างเล็กในภาษาคำเมือง ความเก่งความวิเศษของป่าไม่ได้เล็กตามตัว เพียงแต่ใครก็ตามได้วินิจฉัยผลงาน จะรู้ว่าป่ายิ่งใหญ่ขนาดไหน ป่า นอกจากจะเป็นปียมิตรของทุกคนในวงการผ้าโบราณล้านนาแล้วยังเป็นครูงานหัตถศิลป์ที่ไม่หวงฝีมืออีกด้วย ป่าเป็นหลายๆ อย่างดังที่คนในยุคสมัยนี้จะเป็นได้ แต่ที่จะเขียนเล่าในตอนนี้อยู่ในฐานะผู้แนะนำผ้าโบราณมือหนึ่งของล้านนา ดังจะขอลำดับเป็นฉาก ๆ ให้ได้ยลตามนี้ แล

ป่าเป็ผู้มีตาพิศก่ล่าวคือมีทิพเนตรต่อผ้าโบราณล้านนาเป็นที่สุด นอกจากป่าจะอ่านหนังสือเรื่องผ้าโบราณทั้งหมดเท่าที่มีคนเขียนแล้วป่ายังสามารถเก็บรายละเอียดทุกเรื่องและทุกภาพเหมือนเครื่องถ่ายเอกสารมีชีวิต ผ้าโบราณบางผืนเห็นได้แต่ในหนังสือหรือเห็นห่าง ๆ อย่างในพิพิธภัณฑ์ หากป่าพึงใจจะสำเนา อัคนิมิตในสมองก็สามารถเก็บจำได้จนครบถ้วนเพียงแรกได้ชัดเจน ต่อจากนั้นไม่เกินอีกหนึ่งจันทร์เพ็ญ ผ้าผืนที่สองอย่างต้นแบบ ก็ถูกคัดลอกออกมาอย่างสง่างามอย่างชิ้นเอกใหม่เงินใหม่ค่าเชิงใหม่ ชิ้นใหม่ค่าปังเชิงดุง หรือชิ้นตระกูลไทลื้อไทเงิน เป็นต้น ทั้งลวดลายและอารมณ์ ป่าสำเนามาหมดสิ้น ทำได้ชนิดตั้งใจ และทำได้ดีจนผู้ชำนาญเรื่องผ้า

ไม่กล้าทายโดยจับพลัน ว่าชิ้นไหนแท้และชิ้นไหนเทียม

“เป็นบู้แม่ค้ำ เป็นท่าเพราะใจรัก” ป่าเป็ แสดงทัศนะต่อผลงานของตน (เป็น ในภาษาล้านนาหมายถึง ตัวของข้าพเจ้าเอง) “งานทุกชิ้นเป็นอยากทำ เพราะมันท้าทาย ชิ้นบางผืนราคาแพงเป็นหมื่นเป็นแสนเก่าไปก็ผุพัง จะจับจะวางก็ต้องค่อย ๆ สู้ทำชิ้นใหม่จะได้ใส่งามกันถ้วนหน้า ของใหม่ย่อมทำใหม่ได้เสมอ ใส่แล้วจะละจะขวางก็ไม่เสียดาย” ป่าว่า

“เป็นก๊อปปีไม่ใช้เพื่อการขาย” ป่าเป็เน้น “ทำเพื่อให้คนใส่สวย ใส่เพื่อการแสดง ส่วนว่าใครอยากได้จริง ๆ ก็แบ่งตามราคาทุน ป่าเก็บแต่ภาพถ่ายเอาไว้ชื่นชมเรื่อย ๆ คนทั้งหลายก็ยินดี ผ้าโบราณราคาแพง บางคนซื้อแล้วเก็บใส่หีบไม้จันทน์ลั่นกุญแจ บ้างก็เอาฝากธนาคาร ปีไหนเดือนไหน ก็ไม่เคยไขหีบออกมาชื่นชม ของดีมีค่าก็กลายเป็นไร้ค่า บางคนจะใส่ก็เสียดาย จะขายก็เสียดาย คือเสียดายไปทุก ๆ อย่าง มันเหมือนตระหนี่ถี่เหนียวนะป่าว่า แล้วที่จะสืบสานล้านนาด้านภูษิตาภรณ์พิลาสให้บรรเจิด เมื่อใดจะสำเร็จ” นี่คือคำของป่าที่มีต่องานสืบสานฯ

กล่าวถึงวิธีการสำเนาผ้าโบราณ ป่าเป็ให้รายละเอียดว่า “จะทำได้ต้องมืองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ต้องได้เห็นของจริง คือได้ดูได้คลำ ได้สังเกตว่าคนโบราณใช้ไหมใช้ฝ้ายอย่างไร การต่อตะเข็บไหมเย็บด้ายพัน เข็มพับจับขลิบริมชาย

ประเพณีโบราณ

อย่างโบราณเขาทำกันอย่างไร คือถ้าไม่มีตัวอย่างแล้วทำยาก
 คุไปทำไปจะให้เหมือนต้นแบบอย่างไรก็ได้ สอง ต้องมีวัสดุ
 อุปกรณ์พร้อม อย่างเส้นไหมเงินไหมค่านี้นหายาก ของใหม่ก็
 วาววับ จะเอาไปซ่อมไปทอกับด้ายเก่าก็ขัดกัน ป้าจะเลาะเก็บ
 แล้วสาวไหมเก่าเหล่านี้เก็บไว้ อย่างเม็ดเลื่อมหรือดินเงินก็
 สะสม พบของเก่าก็เก็บรักษา รวันจะได้ใช้แหล่งหาวัสดุเหล่านี้
 นี้คือร้านขายอุปกรณ์การตัดเย็บและต้องเป็นร้านที่ขายไม่ค่อย
 ดี มีของค้างขายเป็นสามสี่ปี พวกกระดุมหรือเม็ดเลื่อม
 เก่าเป็นของเก่าเก็บ ราคาถูกอีกด้วย เมื่อมีตัวอย่างมีของ แล้ว
 ต้องลงมือทำเอง ที่ทำไม่ได้ ไม่ถนัดอย่างเทคนิคการทอ ไม่
 ว่าจะเป็นการจกการเกาะดั่ง ก็ต้องเดินทางไปโน่นไปนี่ตาม
 แหล่งทอ ขอให้เขาทออย่างที่เราต้องการ คนทอก็ดีใจได้เห็น
 ของเก่าทำสิ่งที่ไม่เคยทำก็สนุก ส่วนรายละเอียดอื่นๆ อย่าง
 การปัก การต่อ สอยตะเข็บเย็บชาย ป้าจะทำเอง อย่างลวดลาย
 การปักดินใส่เลื่อม ต้องอย่าให้สวยจนไม่มีที่ติ บิดบ้างเบี้ยว
 บ้างคืออารมณ์อย่างโบราณ และประการสุดท้าย ต้องแม่นยำ
 เรื่ององค์ประกอบของการนุ่งอย่างขึ้นใหม่ค้ำหรือขึ้นใหม่ค้ำ-
 ปิงของเชียงตุง ต้องใส่กับเสื้ออย่างเชียงตุง ผ้าโพกผ้าเคียน
 หัว กำไล สายสร้อย แหวน ปิ่น เข็มขัดสายรัง ต้องจัดให้เข้า
 กลุ่ม กลุ่มใดกลุ่มนั้น เผ่าใดเผ่านั้น ของบางอย่างหาของเก่า
 ไม่ได้ก็ต้องทำขึ้นใหม่ เอาแบบให้ช่างเขาทำ ไม่เหมือนก็ขอ
 ให้คล้าย ได้อารมณ์ก็พอ”

ป้าเป้มีความสุขกับงานที่ทำเป็นการสืบสานสายใยงาน
 ด้านภูมิศาสตร์พิลาศอีกวิธีการหนึ่งเติมความงามให้หนักแสดง
 ช่างพื่อน เจ้าสาวและผู้สนใจให้บรรเจิด

ถ้าใครได้มาแคว่เมืองพิงค์เชียงใหม่ บังเอิญไปที่ร้าน
 ขายอุปกรณ์ตัดเย็บเสื้อผ้าเห็นผู้หญิงวัยกลางคนร่างเล็กอ่อน-
 แ่นเกล้าผมมวยสวยเรียบสมวัย นั่งเลือกแต่กระดุมและเม็ด
 เลื่อมเก่าๆ นั่นแหละป้าเป้ ป้าผู้สำเนาผ้าโบราณมือหนึ่งของ
 ล้านนา (ขอขอบคุณ คุณอัคเดช เพ็ชฌ์เพชร ที่เอื้อเฟื้อภาพ
 ประกอบเรื่อง)

1. ภาพหมู่เจ้านางและเจ้าหญิงชาวไทยจีนเชียงตุง ปี พ.ศ.2548
 ทุกนางนุ่งขึ้นใหม่ค้ำปิง ฝีมือการสำเนาผ้าโบราณของป้าเป้
2. เจ้าฟ้าและข้าไท ชาวไทยจีน ละอ่อนชายชาวสันป่าดองแสดงแบบ
3. เจ้านางไทยจีนเชียงตุง นุ่งขึ้นดินเขียว ปักเลื่อม
 เหน็บปิ่นจ้อง(ร่ม) สับหวิงา
4. สาวไทยจีนเชียงตุง นุ่งขึ้นใหม่ค้ำ
5. สาวไทยลื้อแขวงพงสาลี นุ่งขึ้นลื้อคาแปน กางร่มเชียงขวาง
6. สาวไทยลื้อนุ่งขึ้นลื้อเมืองฮุน แต่ป้าเป้สั่งทอที่บ้านศรีดอนชัย
 อำเภอเชียงของ เชียงราย
7. ขึ้นลื้อศรีดอนชัย เชียงของ ลายเกาะดั่งใช้ไหมพรมสีสด
 (ผ้าจีน เสื้อปัก เสื้อป้ายหรือเสื้อเว็ด พร้อมเครื่องประดับ
 ฝีมือการสำเนาของป้าเป้)